

Čak 70 odsto struje u Srbiji dobija se od uglja. Međutim, Srbija se obavezala da se ove sirovine odrekne - i to u kratkom vremenskom roku. Koliko je to realno i šta je alternativa?

Na hiljade tona lignita ili smeđeg uglja svakodnevno se crpi iz otvorenih ugljenokopa, a potom sagoreva u termoelektranama Srbije. Čak 70 odsto struje proizvodi se od ove sirovine, a preostalih 30 odsto najviše u hidroelektranama, dok su solarne elektrane i vetroparkovi tek neznatno zastupljeni.

Dok druge zemlje brže preduzimaju mere u borbi protiv efekata staklene bašte, Srbija je zaglavljena u korišćenju uglja, smatra prof. **dr Anđelka Mihajlov**, ambasadorica Klimatskog pakta (2021. -2023.)

„EU je donela tzv. zeleni dogovor da do 2050. postane klimatski neutralna - da nema emisije gasova sa efektom staklene bašte, nema uglja do 2050. godine. Danom pristupanja EU, stičemo obaveze da tako postupamo. Ako ne postupamo, svaki dan nam stiže kazna“, kaže prof. dr Anđelka Mihajlov.

Rokovi Evropske unije

Zeleni dogovor je samo jedan među brojnim dokumentima. Prošle godine Srbija je usvojila NDC (Nacionalno utvrđeni doprinos) za period od 2021. -2030. godine.

Prema tom dokumentu, Srbija ambiciozno planira smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte za 13.2 odsto u odnosu na 2010. O tome je obavestila Sekretarijat Okvirne Konvencije UN o klimatskim promenama, koji je pozvao sve zemlje OEBSa, u koje spada i Srbija, da do 2030. izbace korišćenje uglja. Neke zemlje za to imaju rok do 2040. godine. Međutim, Srbija još uvek nije usvojila brojne strategije, objašnjava profesorka Mihajlov i pribojava se da u toj trci s vremenom ide presporo.

Iako je promena strukture ka niskougljeničnim tehnologijama u Srbiji tek na početku, Vlada Srbije ipak ima velike ambicije, kažu u nadležnom Ministarstvu energetike i rudarstva.

Planiranje tek počinje

„Startna pozicija većine zemalja u regionu je znatno teža nego u većini zemalja članica EU, zbog visokog udela uglja u proizvodnji električne energije, pa će troškovi dekarbonizacije biti srazmerno veći. To znači da će u Srbiji i u drugim zemljama regiona, biti neophodna srazmerna podrška međunarodnih partnera, kao i investicije u obnovljive izvore energije. EU je za tu svrhu izdvojila 100 milijardi evra“, kažu u Ministarstvu i podsećaju da je Srbija uz Poljsku najzavisnija zemlja od uglja u Evropi i da pri zameni ovog baznog energenta zelenom energijom, mora da se vodi računa da se ne ugrozi stabilnost snabdevanja.

U Ministarstvu najavljuju i usvajanje plana prioritetnih investicija u energetici, koji obuhvata

investicije oko 15 milijardi evra u narednim godinama. Na listi su ključni projekti u svim oblastima resora, proizvodni kapaciteti i prenosna mreža, gas i nafta. Tim dokumentom biće preciziran i jasni vremenski plan koje projekte treba realizovati do 2030. a koji su deo dugoročnih planova.

Potencijal energije Sunca

Priznaju međutim, da Srbija ne koristi sve svoje potencijale iz obnovljivih izvora energije. Samo za solarne elektrane, kažu da su potencijali Srbije sa 280 sunčanih dana veći i od Nemačke.

Prenosna mreža je jedna od neophodnijih stvari za proizvodnju struje kroz solarne elektrane, smatra Radisav Dimić koji se bavi solarnom energijom u Srbiji od 2010. Svojim instalacijama solarnih panela pokrio je na desetine solarnih elektrana i veliki broj domaćinstava. Međutim, sve je to, kaže Radisav, premalo. A bilo bi veoma značajno u dekarbonizaciji Srbije.

„Nije lako ovde, tek se krenulo sa solarnom energijom. Za veća postrojenja su nam potrebne prvo stabilne trase, koje će tu struju od istoka do zapada, severa i juga da prenose, to bi trebalo da se stabilizuje, jer elektrane moraju da imaju bezbedni protok”, kaže naš sagovornik.

Država da pomogne i olakša

„Ja smatram da treba više da se radi na ovim izvorima energije i sa domaćinstvima, da se ljudima ponudi mogućnost da dođu do lakših kredita, da može skoro svaka druga kuća da stavi solarne sisteme. Nije jednostavno u Srbiji izdvojiti 50 odsto cene koje građani treba da daju, treba da im se malo olakša”, smatra Radisav i dodaje „na dobrom smo putu”.

Ističe značaj solarne energije i za fabrike koje bi svoje velike površine krovova mogle da pokriju panelima, i da zavise samo od svoje struje. Tu dodaje i škole i zgrade institucija koje imaju veće površine za panele. Sada toga nema, kaže on.

Pored olakšica za subvencije, papirologija je takođe deo problema za one koji žele da koriste struju iz solarnih panela i doprinesu korišćenju zelene energije. Papirologija je jako zahtevna i dugo traje, a dodatni problem je što se višak struje koji vlasnik solarnog panela proizvede, otpisuje jednom godišnje, – struja ne može da se proda Elektroprivredi, ali može na evropskoj berzi.

„To bi trebalo jednostavnije da se uradi, da se napravi da građani mogu da investiraju i da to bude stabilan prihod posle 20 godina na primer – tada će svako biti zainteresovan da ulaže u elektrane. Srbija treba više da radi na tome da omogući domaćinstvima da od njih otkupi struju koja im je višak”, kaže Radisav Dimić.

„Nije planirano ni realno da se proizvodnja struje iz uglja obustavi”

Jelica Putniković, urednica portala Energija Balkana smatra da obnovljivi izvori energije ne

mogu biti kontinuiran izvor za proizvodnju električne energije u dovoljnim količinama.

„Srbija još nije donela odluku hoće li ulaziti u izgradnju nuklearne elektrane na svojoj teritoriji ili eventualno ući u partnerski odnos sa nekom od susednih zemalja koje grade nuklearke. Izgradnja hidroelektrana koje se planiraju, poput Reverzibilne hidroelektrane „Bistrica” i HE Đerdap 3 povećaće bilans zelene energije u energetsom miksu Srbije, ali to i dalje ne znači da će moći da se zatvore termoelektrane na ugalj. Mislim da je najbolje rešenje da se u taj proces ide postupno, tako da se stare TE kozerviraju kao rezervni kapacitet, kao što je uradila Nemačka, na primer”, objašnjava Putniković. U EPS-u, glavnom proizvođaču struje u Srbiji odgovaraju na sličan način. Navode da „nije planirano, ni realno da se proizvodnja električne energije iz uglja potpuno obustavi, nego da se postepeno smanjuje”.

Izvor: DW